

Nr 3.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med vissa bestämmelser till motverkande av spridning av flyghavre.

Genom en den 30 november 1951 dagtecknad proposition, nr 6, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Förordning

med vissa bestämmelser till motverkande av spridning av flyghavre.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Spannmål eller spannmålsavrens som ej undergått gröpning eller finförmalning må ej saluhållas eller säljas som fodervara, om däri förekomma frön av flyghavre (*Avena fatua*) i större antal än som är tillåtet enligt av lantbruksstyrelsen utfärdade föreskrifter.

2 §.

Det i 1 § stadgade förbudet skall ej gälla försäljning till köpman för hans rörelse och ej heller annan försäljning från den som odlat spannmålen, om den sker utan offentligt utbudande.

3 §.

Jordbrukare som äger vetskaper om att flyghavre förekommer på hans brukningsdel är skyldig att vid leverans av där odlad spannmål lämna mottagaren skriftligt meddelande om förhållandet.

4 §.

Överträder någon uppsåtligen eller av oaktsamhet det i 1 § stadgade förbudet eller underlåter någon att fullgöra i 3 § föreskriven uppgiftsskyldighet, straffes med dagsböter.

5 §.

Det åligger lantbruksstyrelsen att före den 1 augusti varje år upprätta och kungöra förteckning över de län eller delar av län där flyghavreförekomst av någon betydelse iakttagits.

6 §.

I fråga om tillsynen å efterlevnaden av denna förordning meddelas bestämmelser av Konungen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1952.

Beträffande de skäl som anförts till stöd för det framlagda förslaget får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 februari 1950 hemställde styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt att åtgärder snarast måtte vidtagas för motverkande av vidare spridning inom landet av ogräset flyghavre (*Avena fatua*). I skrivelsen framlades också förslag till vissa sådana åtgärder, innefattande bl. a. viss kontroll över importen av fodersäd och handeln med spannmålsavrens.

I yttrande över framställningen den 8 november 1950 föreslog lantbruksstyrelsen, att i stället för de föreskrifter frökontrollanstalten ifrågasatt skulle utfärdas förbud mot offentligt salubjudande av bl. a. fodersäd och till foder avsedd brödsäd annat än i finförmalet skick, därest varan innehöller mer än viss mängd flyghavrekärnor per kilogram. Vid yttrandet var fogat utkast till författningsbestämmelser i ämnet.

Över såväl frökontrollanstaltens som lantbruksstyrelsens förslag hava yttranden avgivits av kommerskollegium, statens jordbruksnämnd, Svenska spannmålsaktiebolaget, Svenska kvarnföreningen, Föreningen Sveriges handelskvarnar, Sveriges grossistförbund, Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk och Svenska lantmännens riksförbund.

Det av *lantbruksstyrelsen* utarbetade författningsutkastet upptager till en början en bestämmelse att foderspannmål eller till foder avsedd brödsäd ej må saluhållas annat än i finförmalet skick, om den i fråga om halten av flyghavrekärnor ej uppfyller av lantbruksstyrelsen fastställda fordringar. Vidare stadgas i utkastet att spannmålsavrens ej må inblandas i foderspannmål eller till foder avsedd brödsäd samt att sådant avrens ej heller må saluhållas utan att det finförmalts. De nämnda föreskrifterna skola dock icke äga tillämpning där den som odlat spannmålen eller framställt avrenset säljer varan utan offentligt utbudande eller till någon, som icke själv skall använda varan till utfodring, eller där köp av varan sker mellan köpmän i och för deras rörelse. Slutligen föreskrives att överträdelse av bestämmelserna skall straffas med dagsböter.

I propositionen har *departementschefen* till klagörande av flyghavrens skadeverkningar anfört följande.

»Av de ogräs som förekomma i vårt land är flyghavren ett av de allra besvärligaste. På grund av dess likhet med odlad havre händer det ej sällan att

den icke upptäckes förrän den redan hunnit få en ganska stor utbredning. Därtill kommer att den förökar sig snabbt och är synnerligen svår att utrota. Till belysande av dess ekonomiska betydelse må hänvisas till centrala frökontrollanstaltens uppgift, att på jordar där flyghavren bitit sig fast skördeavkastningen på några få år kan nedgå till mindre än hälften av det normala. Det torde också få nämnas att enligt vad centrala frökontrollanstalten uppgivit försäljningsvärdena för jordbruksfastigheter i de delar av landet som äro angripna av flyghavre starkt påverkas av denna omständighet.»

Det är därför enligt departementschefens mening i hög grad angeläget att hindra vidare utbredning av flyghavren. Vid sidan av upplysningsarbete synas honom även andra åtgärder erforderliga. Beträffande handeln med utsäde finnas redan bestämmelser som minskat faran för spridning av flyghavre på denna väg. Risken för spridning genom fodervaror framstår däremot, enligt vad i propositionen anföres, som så allvarlig att en lagstiftning som öppnar möjlighet till en viss kontroll även över handeln med sådana varor icke synes kunna undvaras. På skäl som angivits i propositionen anser departementschefen det vara lämpligast att lagstiftningsfrågan löses i huvudsaklig överensstämmelse med lantbruksstyrelsens förslag.

Departementschefen anför i propositionen ytterligare bl. a. följande.

»Emellertid synes lantbruksstyrelsens förslag böra jämkas i vissa avseenden. För det första torde det ej föreligga tillräckliga skäl att behandla spannmålsavrens strängare än spannmål. Några särskilda föreskrifter böra därför ej meddelas angående spannmålsavrens, utan sådant avrens bör inbegripas under samma bestämmelser som spannmålen. Vidare torde det icke vara tillrådligt att giva förbudet mot försäljning av flyghavrehaltigt foder en så vid omfattning att endast finförmald vara undantages från detsamma. Detta skulle ställa handeln inför alltför stora svårigheter och medföra en icke obetydlig fördyring för konsumenterna. Även gröpad vara bör därför, åtminstone tills vidare, undantagas från förbudet. Visserligen ger gröpning icke samma fullständiga garanti som finförmalning för att förekommande flyghavrekärnor förstöras, men risken för att flyghavre skall spridas genom gröpat foder måste dock anses jämförelsevis obetydlig.

I enlighet med det anförda bör som huvudregel stadgas att spannmål eller spannmålsavrens som ej undergått gröpning eller finförmalning ej må saluhållas eller säljas som fodervara, om däri förekomma frön av flyghavre i större antal än som är tillåtet enligt av lantbruksstyrelsen utfärdade föreskrifter.

Förbudet bör tydligen icke äga tillämpning på försäljningar från odlare till återförsäljare eller på affärer mellan handlande. Liksom då fråga är om utsäde torde det vidare av praktiska skäl vara nödvändigt att göra undantag för den icke yrkesmässiga handeln mellan jordbrukare i den mån sådan handel äger rum utan offentligt utbudande.

Överträdelse av förbudet bör, såsom lantbruksstyrelsen föreslagit, straffas

med dagsböter. För att förbudet skall bli effektivt bör straff inträda, även om endast oaktsamhet ligger säljaren till last. Detta behöver emellertid icke betyda detsamma som att i praktiken all foderspannmål som skall säljas ogröpad måste underkastas analys. Beträffande importvara torde analysering i allmänhet bli nödvändig, om säljaren skall kunna vara säker på att icke utsättas för risk att bli straffad. I de flesta fall torde det vara mest praktiskt att denna analysering sker genom importörens försorg och att han sedan tillhandahåller återförsäljarna analysbevis. Några föreskrifter härom böra dock icke meddelas. Så länge all införsel handhaves av Svenska spannmålsaktiebolaget torde detta bolag, liksom nu, självmant komma att svara för behövligen undersökningar, och när importen blir fri bör det ankomma på handeln att träffa erforderliga överenskommelser i saken. Vad åter angår inhemsk vara har i ett flertal remissyttranden framhållits att stora delar av landet alltjämt äro fria från flyghavre och att spannmål som vuxit inom dessa landsdelar bör kunna få säljas utan analys. I anslutning därtill har ifrågasatts att tillämpligheten av de föreslagna regleringsbestämmelserna i fråga om handeln med inhemsk spannmål skulle begränsas till de områden där flyghavre förekommer. En sådan anordning kan i praktiken icke genomföras utan att försäljningsförbudet kompletteras med andra anordningar, som skulle ännu mer inskränka jordbrukarnas och handelns rörelsefrihet samt dessutom kräva en omfattande kontrollapparat. Emellertid lär foderhandeln inom flyghavrefria områden ändock till stor del kunna bli oberörd av regleringsåtgärderna. Spannmål som odlats i sådant område kan ju överhuvud ej innehålla flyghavre, och någon anledning att låta analysera dylik spannmål för att skydda sig mot efterräkningar förefinnes följaktligen icke för den som äger säker kännedom om, varifrån den härrör. För att handeln skall äga tillgång till uppgifter angående flyghavrens utbredning synes det lämpligen böra åläggas lantbruksstyrelsen att en gång om året upprätta och publicera en förteckning över de län eller delar av län där flyghavreförekomst av någon betydelse iakttagits.

Den omständigheten att kontrollen över den inhemska spannmålen ej lämpligen kan grundas enbart på en upplysningsplikt för odlarna utesluter icke att en sådan upplysningsplikt dock kan ha ett visst värde. Såsom framhållits i ett remissyttrande kan därigenom bl. a. vinnas att flyghavrehaltig spannmål kan i lagerhus och magasin hållas avskild från annan fodersäd. Vid sidan av bestämmelserna om förbud mot försäljning för utfodringsändamål av spannmål eller spannmålsavrens, som innehåller flyghavre utöver en viss gräns, synes därför tillika böra meddelas föreskrift, att odlare som äger vetskap om att flyghavre förekommer på hans brukningsdel skall vara skyldig att vid leverans av där odlad spannmål lämna mottagaren skriftligt meddelande om förhållandet. Det kunde ifrågasättas att även härvidlag göra undantag för sådana försäljningar till andra lantbrukare som ske utan offentligt utbudande. Tillräckliga skäl härför synas emellertid icke föreligga. För underlåtenhet att fullgöra uppgiftsplikten bör stadgas straff av dagsböter. Det bör emellertid understrykas att detta icke bör få

medföra någon minskning i handelns ansvar. Därest en handlande köper ett parti spannmål från en gård som är belägen inom flyghavreangripen område, bör sålunda det förhållandet, att något meddelande ej lämnas om flyghavreförekomst på odlingsplatsen, icke få åberopas till ursäkt för att ej låta varan undergå analys.

Tillsynen å efterlevnaden av de föreslagna bestämmelserna bör, såsom redan framhållits, anordnas som en stickprovskontroll. Den bör lämpligen utövas på samma sätt som övervakningen av handeln med utsädesvaror. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare föreskrifter i ämnet.»

Utskottet. Ogräset flyghavre har på senaste tid blivit vanligare i Sverige. De i propositionen föreslagna bestämmelserna syfta främst till att motverka att flyghavre sprides med fodervara. Flyghavrekärnor i foder kunna efter att ha passerat djurens matsmältningskanal med gödseln föras ut på åkrarna och där ge upphov till kraftiga ogräsbestånd.

Spannmål eller spannmålsavrens, som såsom fodervara offentligen utbjudes eller av annan än odlaren säljes till förbrukare, får enligt förslaget icke innehålla mer än det antal flyghavrefrön som är tillåtet enligt av lantbruksstyrelsen utfärdade föreskrifter eller också måste den vara finförmald eller gröpad. Finförmalningen förstör regelmässigt flyghavrekärnorna, och risken för att flyghavre skall spridas genom gröpat foder måste enligt departementschefens mening anses jämförelsevis obetydlig.

Utskottet har övervägt om icke såsom lantbruksstyrelsen föreslagit förordningens förbudsregler borde inbegripa jämväl gröpad vara. Då vara, som gröpats på vanligen förekommande sätt, på sin höjd torde innehålla något fåtal oförstörda flyghavrefrön, anser utskottet emellertid i likhet med departementschefen det icke nu nödvändigt att sådan vara underställes nämnda bestämmelser.

Vid sidan av de angivna reglerna innehåller den föreslagna förordningen skyldighet för jordbrukare, som vet att flyghavre förekommer på hans brukningsdel, att skriftligen meddela detta vid leverans av spannmål.

Det tvång som genom försäljningsförbudet lägges på handeln med fodervaror och framför allt den upplysningsplikt som ålägges jordbrukarna inom områden, där flyghavre nästlat in sig, komma uppenbarligen att vålla köpmän och lantbrukare tidsspillan och besvär. Strävandena att bekämpa flyghavren förtjäna emellertid enligt utskottets mening ett kraftigt stöd, och då dessutom de fördelar förslaget medför synas väga tyngre än nackdelarna, vill utskottet tillstyrka att förslaget antages.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 19 februari 1952.

På tredje lagutskottets vägnar:

ÅKE HOLMBÄCK.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Holmbäck, Carl Eriksson, Albert Hermansson*, Lars Andersson*, Eskilsson, Lindahl, Ivar Nilzon och Grym;

från andra kammaren: herrar Stjärne, Ericsson i Sörsjön, Andersson i Dunker, Åhman, Andersson i Mölndal, Johansson i Torp, Larsson i Karlstad och Andersson i Ryggestad.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Andersson* i Dunker.